

venster sluiten

deVerdieping
Trouw

Denk aan het milieu. Denk na voor je print!

'Wat is God? Wat is smalend?'

Marjon op de Woerd

16-4-13 - 13:30 De Domtoren is verlicht tijdens een test van het lichtkunstwerk In Lumine Tuo,

een dag voordat het officieel wordt ontstoken door koningin Beatrix ter gelegenheid van de feestelijke herdenking van de Vrede van Utrecht. © anp.

Vandaag stemt de Tweede Kamer de wet op godslastering waarschijnlijk weg. In tachtig jaar zijn er negen veroordelingen geweest. "Opeens was er een wet aangenomen waarvan niemand wist wat er mee bedoeld werd."

Het is 1932 en na een warrige discussie en onnavolgbare volzinnen van de toenmalige minister Donner (grootvader van Piet Hein Donner), wordt een verbod op smalende godslastering ingesteld. Hoogleraar strafrecht Henny Sackers (1956) vertelt er smakelijk over. "Er was een wet aangenomen die de Kamer in grote onzekerheid achterliet. Wat is God? Wat is smalend?"

Het heeft tot 2013 moeten duren voordat het artikel, op initiatief van de SP en D66, na jarenlange discussie uit het Wetboek van Strafrecht verdwijnt. Vandaag stemt de Tweede Kamer hier naar verwachting mee in.

"Christus op de mestvaalt, de heilige Maagd in de stal, de heilige Vader naar de duivel." Het partijblad van de Communisten draait er in 1930 niet om heen: weg met het kerstfeest, dat is de boodschap. De tegenstelling tussen protestanten en katholieken aan de ene zijde en de opkomende communistische groepen aan de andere zijde zorgde voor onrust. Minister Jan Donner moest optreden om de openbare orde te handhaven. De zogenoemde 'Lex Donner' - het verbod op smalende godslastering - ziet het licht.

Negen keer een veroordeling

Sinds de geboorte in 1932 is er discussie over wat het artikel beoogt. "Men was en is het over de centrale termen in het artikel niet eens. Dan wordt het ingewikkeld", aldus hoogleraar Politieke Filosofie Jean-Pierre Wils (1957).

In het tachtigjarige bestaan van de wet werd er in totaal negen keer iemand veroordeeld. De apotheose komt in 1968 als de bekende schrijver Gerard Reve in een artikel beschrijft hoe God terugkeert als een ezel waarmee hij geslachtsgemeenschap heeft: "(...) ik doe zwachtels om Zijn hoefjes, dat ik niet te veel schrammen krijg als Hij spartelt bij het klaarkomen." Ondanks alle consternatie wordt Reve vrijgesproken door de Hoge Raad. "Smalend betekent dat je de hoogste graad van opzet moet hebben in het neerhalen van het godsbeeld", en dat achtte de rechter volgens Sackers niet bewezen.

Stootje

Het Ezel-arrest blijkt de genadeslag voor artikel 147. Ondanks de vele klachten over godslastering zijn er sindsdien geen veroordelingen meer geweest. Socioloog en bestuurswetenschapper Bas van Stokkom (1953) wijst op de symboliek die schuilgaat achter de afschaffing van de wet.

"Met afschaffing lijkt het alsof de seculiere geest gezegevierd heeft en dat religie achterlijk is. Daarom is het beter de slapende wet maar lekker te laten slapen." In 2006, toen wereldster Madonna optrad in Amsterdam en zichzelf met een doornenkroon op een lichtgevend kruis nestelde, regende het klachten. Volgens Sackers dient de wet de functie van uitlaatklep. "Rationeel gezien moet de wet geschrapt worden, maar als uitlaatklepfunctie voor mensen die zich gekrenkt voelen, voldoet het artikel goed."

Filosoof Wils knikt instemmend, maar aarzelt toch. "Het perspectief mag ook wel eens worden omgedraaid." Kees van der Staaij zei tijdens het Kamerdebat dat mensen er mee om moeten kunnen gaan als zij ethische opvattingen verkondigen die anderen niet fijn vinden. "Je moet tegen een stootje kunnen", aldus de SGP-voorman. Volgens Wils lijkt de noodzaak om religieuze gevoelens te beschermen sterker dan het beschermen van de gevoelens van seculiere burgers. "Niet-religieuze burgers moeten nogal incasseren."

Bescherming van minderheden

Van Stokkom begrijpt deze 'disbalans'. "Neem de orthodoxen. Hun identiteit is volledig afhankelijk van hun geloof." Volgens Van Stokkom voelen zij een belediging van God als het wegvallen van hun bestaansrecht. Wils vindt het gebruik van het woord identiteit 'niet ongevaarlijk'. "Religie wordt steeds meer losgemaakt van de culturele omgeving, terwijl het juist deze omgeving is die vaak de religie wat tempert. Door artikel 147 wordt de rol van identiteitsgevoelens binnen religie nogmaals bekrachtigd."

Maar Van Stokkom houdt vol. "Het is de rol van een democratische samenleving om minderheden te beschermen." Maar, werd het artikel destijds niet in het leven geroepen om de minderheid de mond te snoeren? Licht weifelend zegt Van Stokkom dat er wel iets in zit: "Als het artikel nooit bedoeld is geweest om religieuze minderheden te beschermen, kun je dat nu ook niet aanvoeren als argument."

"Religieuze minderheden komen ook niet plots naakt op straat te staan", verzucht Wils. D66 en SP, indieners van het wetsvoorstel om het verbod op godslastering te schrappen, menen dat 'iedereen die zich gediscrimineerd of beledigd voelt, een beroep kan doen op artikel 137'. Artikel 137c en 137d beschermengroepen mensen tegen opzettelijke belediging of discriminatie op grond van ras en seksuele geaardheid, maar ook op grond van godsdienst of levensovertuiging. "Artikel 137 is voldoende. Dat is het goede nieuws", aldus D66-Kamerlid Gerard Schouw.

Volgens de heren zijn we als samenleving te ver doorgeschoten in wat zij noemen 'slachtofferisme'. Wils: "Er is een andere sfeer ontstaan en we zijn gevoeliger geworden."

Sackers haakt daar op in door te stellen dat we tegenwoordig ook direct 'compensatie van de overheid eisen' als we gekrenkt worden. Volgens Van Stokkom blijft dit zo, of het verbod op godslastering nu wel of niet bestaat. "Onze cultuur is ervan doordrenkt geraakt."

'Laat de wet slapen'

Henny Sackers, Jean-Pierre Wils en Bas van Stokkom onderzoeken na de moord op Theo van Gogh in 2004 een eventuele verruiming van de strafbaarstelling voor belediging en godslastering. Zij doen dit in opdracht van toenmalig minister Piet Hein Donner, de kleinzoon van de geestelijk vader van het verbod op smalende godslastering. Destijds adviseerden zij de minister 'het slapende bestaan van de wet voort te laten bestaan'.

Geschiedenis van een slepende discussie

Na de moord op Theo van Gogh in 2004 barst de discussie volop los. Minister Piet Hein Donner en minister Johan Remkes sturen een brief naar de Kamer waarin zij spreken over een onderzoek naar de verruiming van de strafbaarstelling voor belediging en godslastering. Het zorgt voor onrust in de coalitie en onder Kamerleden.

In 2009 ligt er een initiatiefwetsvoorstel van D66, SP en VVD om het wetsartikel te schrappen. Een meerderheid van de Kamer is voor. Maar de politieke verhoudingen veranderen en de VVD trekt haar steun voor afschaffing in. Het minderheidskabinet VVD-CDA was afhankelijk van de politieke steun van de SGP en daarmee veranderde het speelveld.

Nu, in 2013, lijkt het toch zover te komen. Uit angst voor het ontwaken van de slapende bepaling, tekent zich in de Tweede Kamer een meerderheid af voor het afschaffen van het verbod op godslastering. Minister Opstelten (justitie) noemde de wet vorige week een 'tandeloze beperking' van de vrijheid van meningsuiting.

De Persgroep Digital. Alle rechten voorbehouden.